

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DI એસસીLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

અમદાવાદ ખાતે ગુજરાતની ઉચ્ચ અદાલતમાં

વિશેષ દિવાની અરજી નં. ૧૨૦૫૨/૨૦૦૮

સાથે

વિશેષ દિવાની અરજી નં. ૨૪૦૪/૨૦૧૩

સાથે

વિશેષ દિવાની અરજી નં. ૪૧૩૯ /૨૦૧૩

વિશેષ દિવાની અરજી નં. ૪૮૩૮/૨૦૧૩

સાથે

વિશેષ દિવાની અરજી નં. ૪૮૪૧/૨૦૧૩

વિશેષ દિવાની અરજી નં. ૫૩૪૦/૨૦૧૩

સાથે

વિશેષ દિવાની અરજી નં. ૫૩૪૨/૨૦૧૩

વિશેષ દિવાની અરજી નં. ૫૫૪૧/૨૦૧૩

સાથે

વિશેષ દિવાની અરજી નં. ૫૫૪૩/૨૦૧૩

વિશેષ દિવાની અરજી નં. ૫૭૪૨/૨૦૧૩

સાથે

વિશેષ દિવાની અરજી નં. ૫૭૪૪/૨૦૧૩

વિશેષ દિવાની અરજી નં. ૬૦૪૩/૨૦૧૩

સાથે

વિશેષ દિવાની અરજી નં. ૬૦૪૭/૨૦૧૩

વિશેષ દિવાની અરજી નં. ૬૧૪૬/૨૦૧૩

સાથે

વિશેષ દિવાની અરજી નં. ૬૧૬૭/૨૦૧૩

વિશેષ દિવાની અરજી નં. ૬૨૬૬/૨૦૧૩

સાથે

વિશેષ દિવાની અરજી નં. ૬૨૬૮/૨૦૧૩

વિશેષ દિવાની અરજી નં. ૬૬૨૪/૨૦૧૩

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય ન્યાયાધીશશ્રી પરેશ ઉપાધ્યાય

=====

૧	શું સ્થાનિક અખબારોના પત્રકારોને ચુકાદો જોવાની મંજૂરી આપવામાં આવી શકે છે?	હા.
૨	પત્રકારને સોંપવામાં આવે કે નહીં?	હા.
૩	શું ન્યાયમૂર્તિ ચુકાદાની વાજબી નકલ જોવા માંગે છે?	ના.
૪	શું આ કેસમાં ભારતના બંધારણના અર્થઘટન અથવા તે હેઠળ કરવામાં આવેલા કોઈપણ આદેશ અંગે કાયદાના નોંધપાત્ર પ્રશ્નનો સમાવેશ થાય છે?	ના.

=====

રાજ દિલાવરસિંહ ચંદ્રસિંહના વારસદારો

મહેન્દ્રસિંહ અને અન્ય અરજદારો

વિરુદ્ધ

ગેઈલ (ગેસ ઓથોરિટી ઓફ ઇન્ડિયા લિમિટેડ)

& અન્ય પ્રતિવાદીઓ

=====

દેખાવ:

૨૦૦૮ની વિશેષ દિવાની અરજી નં.૧૨૦૫૨:

શ્રી મિહીર જોશી, વરિષ્ઠ વકીલ

શ્રી એમ. ટી. એમ. હકીમ, અરજદારો માટે વકીલ-દાવેદારો

શ્રી પ્રકાશ જાની, એડિશનલ એડવોકેટ જનરલ સાથે

શ્રી પી. પી. બનજી અને શ્રી કે. એમ. અંતાણી,
પ્રતિવાદી રાજ્ય માટે સહાયક સરકારની વિનંતીઓ
શ્રી શાલિન મેહતા, વરિષ્ઠ વકીલ
પ્રતિવાદી માટે મેસર્સ ત્રીવેદી અને ગુપ્તા-ગેઈલ
શ્રી પાર્થિવ ભટ્ટ, સક્ષમ સત્તામંડળ માટે વકીલ

વિશેષ દિવાની અરજી નં.૨૪૦૪/૨૦૧૩ અને અન્ય સંબંધિત અરજીઓ:

શ્રી શાલિન મેહતા, વરિષ્ઠ વકીલ
શ્રી વિશ્વાસ કે. શાહ, અરજદાર માટે વકીલ-ગેઈલ
શ્રી પ્રકાશ જાની, શ્રી પી. પી. બનજી અને શ્રી કે. એમ. અંતાણી સાથે
એડિશનલ એડવોકેટ જનરલ,
પ્રતિવાદી રાજ્ય માટે સહાયક સરકાર શ્રી મિહિર જોશી, વરિષ્ઠ વકીલ સાથે
શ્રી એમ. ટી. એમ. હકીમ, પ્રતિવાદીઓ માટે વકીલ-દાવેદારો

=====

કોરમ:માનનીય ન્યાયમૂર્તી શ્રી પરેશ ઉપાધ્યાય

તારીખ:૧૧/૦૮/૨૦૧૫

સિએવી જજમેન્ટ

૧. અરજીઓના આ જૂથમાં ગુજરાત કોર્ટ ફી અધિનિયમ, ૨૦૦૪ હેઠળ ભરૂચ અને દાહોદ જિલ્લા ન્યાયાધીશો દ્વારા પસાર કરાયેલા આદેશો (જેની વિગતો અહીં નીચે પરિચ્છેદ ૩.૭ થી ૩.૧ માં આપવામાં આવી છે) ને પડકારવામાં આવે છે,

જેમાં ઉપરોક્ત અધિનિયમ હેઠળ નિરીક્ષણ અધિકારીઓ દ્વારા કરવામાં આવેલા સંદર્ભોને મંજૂરી આપવામાં આવે છે, અને તે રીતે તે (જિલ્લા અદાલતો) સમક્ષ અરજદારોને ઉપરોક્ત અધિનિયમની અનુસૂચિ-૧ ની કલમ ૭ હેઠળ સૂચવ્યા મુજબ એડ વેલોરમ કોર્ટ ફી ચૂકવવાનું કહેવામાં આવે છે. જે અરજીઓ પર કથિત ખાધ અદાલતની ફી ચૂકવવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો છે, તે 'પેટ્રોલિયમ અને ખનીજ પાઈપલાઈન અધિનિયમ, ૧૯૬૨' (ટૂંકમાં, 'પીએમપી અધિનિયમ, ૧૯૬૨') ની કલમ ૧૦ની જોગવાઈઓ હેઠળ છે, જેને 'પેટ્રોલિયમ અને ખનીજ પાઈપલાઈન (જમીનમાં વપરાશકર્તાના અધિકારનું સંપાદન) નિયમો, ૧૯૬૩' (ટૂંકમાં, '૧૯૬૩ નિયમો') ના નિયમ ૫ સાથે વાંચવામાં આવે છે.

૨. આ અદાલત સમક્ષ વિચારણા કરવાનો મુદ્દો એ છે કે શું રાજ્ય સરકારને ગુજરાત કોર્ટ ફી અધિનિયમ, ૨૦૦૪ હેઠળ કોઈ પણ પક્ષ દ્વારા જિલ્લા ન્યાયાધીશને દાખલ કરવામાં આવેલી અરજી પર કોઈ ફી વસૂલવાનો અધિકાર છે કે કેમ, જેમાં પેટ્રોલિયમ અને ખનીજ પાઈપલાઈન (જમીનમાં વપરાશકર્તાનો અધિકાર સંપાદન) અધિનિયમ, ૧૯૬૨ની કલમ ૧૦ અને પેટ્રોલિયમ અને ખનીજ પાઈપલાઈન (જમીનમાં વપરાશકર્તાનો અધિકાર સંપાદન) નિયમો, ૧૯૬૩ના નિયમ ૫નો સમાવેશ થાય છે અને જો એમ હોય તો, ઉપરોક્ત ફી કયા દરે ચૂકવવાની છે.

૩. આ અરજીઓ દાખલ કરવા તરફ દોરી જતી સંબંધિત હકીકતો નીચે મુજબ છે.

૩.૧ દહેજ-વેમર-વિજાપુરથી ગેસના પરિવહન માટે પાઈપલાઈન નાખવાના હેતુસર, કેન્દ્ર સરકાર, પેટ્રોલિયમ અને ખનીજ પાઈપલાઈન (જમીનમાં વપરાશકર્તાના અધિકારનું સંપાદન) અધિનિયમ, ૧૯૬૨ હેઠળ તેની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરીને અને યોગ્ય પ્રક્રિયાનું પાલન કર્યા પછી, જમીનના વિવિધ ભાગોમાં વપરાશકર્તાનો અધિકાર હસ્તગત કરે છે. આ વાત વર્ષ ૨૦૦૨ની છે. ગેસ ઓથોરિટી ઓફ ઇન્ડિયા લિમિટેડ-જે હવે મેસર્સ ગેઈલ (ઇન્ડિયા) લિમિટેડ તરીકે ઓળખાય છે-(ટૂંકમાં 'ગેઈલ') આ હેતુ માટે સંબંધિત કોર્પોરેશન છે.

૩.૨ વપરાશકર્તાના અધિકારના ઉપરોક્ત સંપાદન પર, મૂળ જમીન માલિકો પીએમપી અધિનિયમ, ૧૯૬૨ની કલમ ૧૦ હેઠળ વળતર મેળવવા માટે હકદાર હતા.

૩.૩ સક્ષમ સત્તામંડળે ગેઈલને પીએમપી અધિનિયમ, ૧૯૬૨ની કલમ ૧૦ (૧) હેઠળ જમીન માલિકોને વળતરની ચોક્કસ રકમ ચૂકવવાનો આદેશ આપ્યો હતો.

૩.૪ દાવેદારો ઈચ્છતા હતા કે તેમને વધુ વળતર આપવામાં આવે.

૩.૫ આ હેતુ માટે, તેઓએ ભરૂચ જિલ્લા ન્યાયાધીશને અલગ અરજીઓ દાખલ કરી હતી, જેમાં પેટ્રોલિયમ અને ખનીજ પાઈપલાઈન (જમીનમાં વપરાશકર્તાના અધિકારનું સંપાદન) નિયમો, ૧૯૬૩ના નિયમ ૫ સાથે વાંચેલા પીએમપી અધિનિયમ, ૧૯૬૨ની કલમ ૧૦ (૫) સાથે વાંચી શકાય તેવી કલમ ૧૦ (૨) નો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો.આવી દરેક અરજી પર, સંબંધિત અરજદાર દ્વારા ૧/- રૂપિયાની કોર્ટ ફી ચૂકવવામાં આવી હતી.

૩.૬ ગુજરાત કોર્ટ ફી અધિનિયમ, ૨૦૦૪ હેઠળ રાજ્ય સરકાર દ્વારા નિયુક્ત નિરીક્ષણ અધિકારી દ્વારા કરવામાં આવેલા સંદર્ભ પર જિલ્લા ન્યાયાધીશ સમક્ષ એક મુદ્દો ઉઠાવવામાં આવ્યો હતો કે શું દરેક અરજી પર રૂ. ૧/- ની કોર્ટ ફી યોગ્ય છે કે તેમાં ખોટ છે.

૩.૭ નિરીક્ષણ અધિકારી દ્વારા જિલ્લા ન્યાયાધીશ સમક્ષ રાજ્ય સરકારનું વલણ એ હતું કે, ગુજરાત કોર્ટ ફી અધિનિયમ, ૨૦૦૪ની અનુસૂચિ-૧ની કલમ ૩ અથવા ૭ અનુસાર કોર્ટ ફી ચૂકવવાપાત્ર છે.તે ૧/- રૂપિયા કરતાં વધારે છે અને તે એડ વેલોરમ છે.ઉપરોક્ત બાબતોના જૂથમાં પ્રતિવાદી તરીકે ગેઈલનું વલણ

પણ રાજ્ય સરકાર સાથે સુસંગત હતું.દાવેદારોનો કેસ એ હતો કે રૂપિયા ૧/-
પણ ચૂકવવાપાત્ર નથી કારણ કે ગુજરાત કોર્ટ ફી અધિનિયમ, ૨૦૦૪ની કલમ
૨૦ (૧૫) ને ધ્યાનમાં રાખીને, તેમના દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અરજીઓ
બાકાત દસ્તાવેજો છે.ભરૂચ જિલ્લા ન્યાયાધીશે નિરીક્ષણ અધિકારી દ્વારા રાજ્ય
સરકાર વતી ઉઠાવવામાં આવેલા વાંધાને સ્વીકાર્યો હતો અને ૨૮.૦૨.૨૦૦૭
પર આદેશ પસાર કરીને અરજદારોને તે મુજબ કોર્ટ ફી ચૂકવવાનો નિર્દેશ આપ્યો
હતો.આ સામાન્ય આદેશ ૨૦૦૪ની સિવિલ વિવિધ અરજી (કોર્ટ ફી સંદર્ભ)
(મુખ્ય) નં.૨૮૨ પર અન્ય ૧૧૨૨ સંજ્ઞાનાત્મક સંદર્ભો સાથે નોંધવામાં આવ્યો
છે.

૩.૮ સમીક્ષા અરજીઓ, ૨૦૦૭ની સિવિલ વિવિધ અરજી નં.૪૧ હોવાથી અને
દાવેદારો દ્વારા ઉપરોક્ત આદેશની સમીક્ષા કરવા માટે ભરૂચ જિલ્લા ન્યાયાધીશ
સમક્ષ નોંધાયેલી અરજીઓ દાખલ કરવામાં આવી હતી, જો કે, તે પણ ભરૂચ
જિલ્લા ન્યાયાધીશ દ્વારા તારીખ ૧૭.૦૭.૨૦૦૮ ના આદેશ દ્વારા નકારી
કાઢવામાં આવી છે.

૩.૯ તે ઉપરોક્ત બે આદેશો એટલે કે તારીખના આદેશો છે.

૨૮.૦૨.૨૦૦૭ અને ભરૂચના જિલ્લા ન્યાયાધીશ દ્વારા પસાર કરાયેલ ૧૭.૦૭.૨૦૦૮ જેને ૨૦૦૮ની વિશેષ દિવાની અરજી નં.૧૨૦૫૨ માં પડકારવામાં આવ્યો છે.

૩.૧૦ પીએમપી અધિનિયમ, ૧૯૬૨ હેઠળ સક્ષમ અધિકારી દ્વારા આપવામાં આવેલા વળતરમાં ઘટાડો કરવા માટે ગેઈલ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અરજીઓમાં જિલ્લા ન્યાયાધીશ, દાહોદ સમક્ષ આવો જ પ્રશ્ન ઉઠાવવામાં આવ્યો હતો અને ત્યાં પણ ચોથા એડિશનલ દ્વારા ૩૧.૦૮.૨૦૧૨ પર સમાન આદેશ પસાર કરવામાં આવ્યો છે. જિલ્લા ન્યાયાધીશ, દાહોદ.આ સામાન્ય આદેશ ૨૦૧૦ના કોર્ટ ફી સંદર્ભ નં.૦૧ થી ૨૦૧૦ના ૧૦૯ સુધી, ૨૦૧૦ના કોર્ટ ફી સંદર્ભ નં.૧૧૦ થી ૨૦૧૦ના ૮૮૮ સુધી, ૨૦૧૧ના કોર્ટ ફી સંદર્ભ નં.૦૧ થી ૨૦૧૧ના ૧૫૬૮ સુધી નોંધવામાં આવ્યો છે. આ આદેશને ૨૦૧૩ની વિશેષ દિવાની અરજી નં.૨૪૦૪ માં પડકારવામાં આવ્યો છે. રજિસ્ટ્રીના વાંધા પર, દરેક દાવેદાર માટે અલગથી એક પાનાની અરજીઓ દાખલ કરવામાં આવે છે, જે વર્ષ ૨૦૧૩ની છે, જેની સંખ્યા ઉપર નોંધવામાં આવી છે.

૩.૧૧ ઉપરોક્ત તથ્યાત્મક પૃષ્ઠભૂમિમાં, પેરામાં નોંધ્યા મુજબ આ અદાલત સમક્ષ પ્રશ્ન ઊભો થયો છે:૨ ઉપર.

જ. દાવેદારોના વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી મિહિર જોશીએ કોર્ટને વિસ્તૃત સંબોધન કર્યું છે.વળતરમાં વધારો કરવા માટે જિલ્લા ન્યાયાધીશ સમક્ષ દાવેદારોની અરજીઓ અને તેમાં કોર્ટની ફી અંગે ગેઈલ અને સરકારનું વલણ અદાલતનું ધ્યાન આકર્ષિત કરે છે.વળતરમાં ઘટાડો કરવા માટે જિલ્લા ન્યાયાધીશ સમક્ષ ગેઈલ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અરજીઓ અને તે અરજીઓ પર તેની કોર્ટ ફીનો પણ સંદર્ભ આપવામાં આવે છે.જાણીતા વરિષ્ઠ વકીલે ગુજરાત કોર્ટ ફી અધિનિયમ, ૨૦૦૪, પેટ્રોલિયમ અને ખનીજ પાઈપલાઈન (જમીનમાં વપરાશકર્તાના અધિકારનું સંપાદન) અધિનિયમ, ૧૯૬૨ની વિવિધ જોગવાઈઓ દ્વારા આ અદાલતનો માર્ગ અપનાવ્યો છે અને પેટ્રોલિયમ અને ખનીજ પાઈપલાઈન (જમીનમાં વપરાશકર્તાના અધિકારનું સંપાદન) નિયમો, ૧૯૬૩.મૂળ દલીલ એ છે કે, પેટ્રોલિયમ અને ખનીજ પાઈપલાઈન (જમીનમાં વપરાશકર્તાનો અધિકાર સંપાદન) અધિનિયમ, ૧૯૬૨ હેઠળ દાવેદારો દ્વારા જિલ્લા ન્યાયાધીશને કરવામાં આવેલી અરજીઓ પર રાજ્ય દ્વારા કંઈપણ વસૂલવામાં આવતું નથી, કારણ કે તે અરજીઓ ગુજરાત કોર્ટ ફી અધિનિયમ, ૨૦૦૪ની કલમ ૨૦ (૧૫) ને ધ્યાનમાં રાખીને દસ્તાવેજોમાંથી મુક્તિ આપવામાં આવી છે.એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે વિવાદિત આદેશો વૈધાનિક જોગવાઈઓ સાથે અસંગત હોવાથી તેને રદ કરવામાં આવે અને રદ કરવામાં આવે.રિલાયન્સ તેની રજૂઆતના સમર્થનમાં નીચેના નિર્ણયો પર મૂકવામાં આવે છે.

(૧) ૨૦૧૧ની વિશેષ દિવાની અરજી નં.૧૩૪૫૮ અને સંબંધિત બાબતોની તારીખ ૧૩.૧૦.૨૦૧૪ પર નોંધાયેલ આ અદાલતનો નિર્ણય.

(૨) લોદના કોલિયરી કંપની (૧૯૨૦) લિમિટેડ, વિ. એન. બી. રોય અને અન્યોએ એ. આઈ. આર. ૧૯૬૮ કલકત્તા ૫૪૫માં અહેવાલ આપ્યો હતો.

(૩) સી. જી. ઘનશ્યામદાસ અને અન્યો વિરુદ્ધ. મદ્રાસના કલેક્ટરે (૧૯૮૬) ૪ એસસીસી ૩૦૫ માં અહેવાલ આપ્યો હતો.

૫. ગેઈલના વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી શાલિન મહેતાએ પણ કોર્ટને વિસ્તૃત સંબોધન કર્યું છે. જાણીતા વરિષ્ઠ વકીલે ગુજરાત કોર્ટ ફી અધિનિયમ, ૨૦૦૪, પેટ્રોલિયમ અને ખનીજ પાઈપલાઈન (જમીનમાં વપરાશકર્તાના અધિકારનું સંપાદન) અધિનિયમ, ૧૯૬૨ અને પેટ્રોલિયમ અને ખનીજ પાઈપલાઈન (જમીનમાં વપરાશકર્તાના અધિકારનું સંપાદન) નિયમો, ૧૯૬૩ની વિવિધ જોગવાઈઓ દ્વારા આ અદાલતમાં અરજી કરી છે. તેમની મૂળ દલીલ એ પણ છે કે, ગેઈલ દ્વારા પેટ્રોલિયમ અને ખનીજ પાઈપલાઈન (જમીનમાં વપરાશકર્તાનો

અધિકાર સંપાદન) અધિનિયમ, ૧૯૬૨ હેઠળ જિલ્લા ન્યાયાધીશને કરવામાં આવેલી અરજીઓ પર રાજ્ય દ્વારા કંઈપણ વસૂલવામાં આવતું નથી, કારણ કે તે અરજીઓ ગુજરાત કોર્ટ ફી અધિનિયમ, ૨૦૦૪ની કલમ ૨૦ (૧૫) ને ધ્યાનમાં રાખીને દસ્તાવેજોમાંથી મુક્તિ આપવામાં આવી છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે ઉપરોક્ત મુક્તિની તમામ કસોટીઓ સંબંધિત અરજીઓ દ્વારા સંતોષાય છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે વિવાદિત આદેશો વૈધાનિક જોગવાઈઓ સાથે અસંગત હોવાથી તેને રદ કરવામાં આવે અને રદ કરવામાં આવે. ગેઈલના વિદ્વાન વકીલે વૈકલ્પિક રજૂઆતો પણ કરી છે, જેનો સંદર્ભ આ અદાલત દ્વારા મુખ્ય દલીલનો નિકાલ કર્યા પછી, જો જરૂરી હોય તો કરવામાં આવશે. રિલાયન્સ તેની રજૂઆતના સમર્થનમાં નીચેના નિર્ણયો પર મૂકવામાં આવે છે.

(૧) જીલુભાઈ નાનભાઈ ખાયર અને અન્યો વિરુદ્ધ ગુજરાત રાજ્ય અને અન્યનો અહેવાલ ૧૯૯૫માં પુરાવો (૧) એસ. સી. સી. ૫૯૬.

(૨) સ્વ. નવાબ સર મીર ઉસ્માન અલી ખાન વિ. સંપત્તિ કરવેરાના કમિશનર, હૈદરાબાદએ ૧૯૮૬ (પૂરક) એસસીસી ૭૦૦માં અહેવાલ આપ્યો હતો.

(૩) લક્ષ્મી અમ્મલ વિરુદ્ધ. કે. એમ. માધવકૃષ્ણન અને અન્યોએ
(૧૯૭૮) ૪ એસસીસી ૧૫માં અહેવાલ આપ્યો હતો.

(૪) ૨૦૦૫ની વિશેષ દિવાની અરજી નં.૧૮૦૧૩ તારીખ
૦૫.૦૯.૨૦૦૫ માં આ અદાલતનો નિર્ણય.

૬.૧ રાજ્યના વિદ્વાન વધારાના મહાધિવક્તા શ્રી પ્રકાશ જાનીએ રજૂઆત કરી છે કે, ગુજરાત કોર્ટ ફી અધિનિયમ, ૨૦૦૪ હેઠળ નિરીક્ષણ અધિકારીએ જિલ્લા ન્યાયાધીશ સમક્ષ યોગ્ય રીતે મુદ્દો ઉઠાવ્યો હતો અને ગુજરાત કોર્ટ ફી અધિનિયમ, ૨૦૦૪ અને પેટ્રોલિયમ અને ખનીજ પાઈપલાઈન (જમીનમાં વપરાશકર્તાના અધિકારનું સંપાદન) અધિનિયમ, ૧૯૬૨ની જોગવાઈઓને ધ્યાનમાં રાખીને જિલ્લા ન્યાયાધીશોએ યોગ્ય રીતે ચુકાદો આપ્યો છે કે પેટ્રોલિયમ અને ખનીજ પાઈપલાઈન (જમીન સંપાદન) હેઠળ સક્ષમ સત્તામંડળ દ્વારા આપવામાં આવેલ વળતરમાં વધારો/ઘટાડો કરવા માટેની અરજીઓ પર દાવેદારો અને ગેઈલ દ્વારા ખાધ અદાલતની ફી ચૂકવવાની જરૂર છે. જમીનમાં વપરાશકર્તાનો અધિકાર) અધિનિયમ, ૧૯૬૨.શ્રી જાની, વિદ્વાન એડિશનલ એડવોકેટ જનરલ દ્વારા વિવિધ જોગવાઈઓનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે, જેમાં દલીલ કરવામાં આવી છે કે, આ અદાલત દ્વારા કોઈ દખલગીરી થવી જોઈએ નહીં.એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે કોર્પોરેશન માત્ર વપરાશકર્તાનો અધિકાર

મેળવે છે અને શીર્ષક મૂળ જમીન માલિક સાથે ચાલુ રહે છે અને તેથી કાયદાની સ્થાયી સ્થિતિ અનુસાર, ગુજરાત કોર્ટ ફી અધિનિયમ, ૨૦૦૪ ની અનુસૂચિ-૧ હેઠળ નિર્ધારિત યોગ્ય કોર્ટ ફી સાથે અરજીઓ દાખલ કરવાની જરૂર છે.તેની કલમ ૩ અને ૭નો ચોક્કસ સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો છે.એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે આ અરજીઓ રદ કરવામાં આવે.

૬.૨ લર્નડ એડિશનલ એડવોકેટ જનરલે તેમની રજૂઆતના સમર્થનમાં નીચેના નિર્ણયો પર આધાર રાખ્યો છે.

(૧) મોટા સિંહ અને અન્યો વગેરે વિરુદ્ધ હરિયાણા રાજ્ય અને અન્યોએ એઆઈઆર ૧૯૮૧ એસસી ૪૮૪ માં અહેવાલ આપ્યો હતો.

(૨) ગુજરાત સ્ટેટ ફાઇનાન્શિયલ કોર્પોરેશન વિ. નેટસન મેન્યુફેક્ચરિંગ કંપની પ્રા. લિમિટેડ (૧૯૭૯) ૧ એસસીસી ૧૯૩ (વધુ ખાસ કરીને પેરા નં.૧૧) માં અહેવાલ આપ્યો હતો.

(૩) તિલકાચત શ્રી ગોવિંદલાલજી વગેરે વિરુદ્ધ રાજસ્થાન રાજ્ય અને અન્ય એ. આઈ. આર. ૧૯૬૩ એસ. સી. ૧૬૩૮ (૧) માં અહેવાલ આપ્યો હતો.

(જ) ગુરુ દત્ત શર્મા વિરુદ્ધ બિહાર રાજ્ય અને અન્યએ એઆઈઆર ૧૯૬૧ એસસી ૧૬૮૪ માં અહેવાલ આપ્યો હતો.

(પ) ૨૦૦૮ના લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ્સ નં.૩૧૯ તારીખ ૨૧.૦૭.૨૦૦૮ પર નોંધાયેલ બોમ્બે હાઈકોર્ટનો નિર્ણય.

(ડ) ૨૦૦૮ની રીટ પિટિશન નં.૨૨૩૧ તારીખ ૨૧.૦૮.૨૦૦૮ પર નોંધાયેલ બોમ્બે હાઈકોર્ટનો નિર્ણય.

(ડ) લેડી તનુમતી ગિરિજાપ્રસાદ ચિનુભાઈ ડિસેમ્બરથી.વિ. એસ. પી. એલ. જમીન એકર. અધિકારી, વેસ્ટર્ન આર. એલ. ૧૯૭૩ માં જી. એલ. આર. ૫૩૭ માં એક 'ખરાબ અહેવાલ.

(ટ) એન. વી. વી. ક્રિષ્ના વિ. ભારત સંઘ અને અન્યોએ એઆઈઆર ૨૦૦૪ મદ્રાસ ૩૨૪ માં અહેવાલ આપ્યો હતો.

(ડ) યુ. પી. રાજ્ય વિરુદ્ધ. રામકૃષ્ણ બર્મને એઆઈઆર ૧૯૭૧ એસસી ૮૭ માં અહેવાલ આપ્યો હતો.

(૧૦) ડબલ્યુ. બી. ની સ્થિતિ વિ. સુબોધ ગોપાલ બોઝ અને અન્યોએ એઆઈઆર ૧૯૫૪ એસસી ૯૨ માં અહેવાલ આપ્યો હતો.

(૧૧) ઉર્વશીદેવી જયદીપસિંહ મહરૌલ વિરુદ્ધ ભારત સંઘે ૨૦૧૪ (૨) જી. સી. ડી. ૧૨૩૪ (ગુજરાત) માં અહેવાલ આપ્યો હતો.

(૧૨) ત્રિલોક સુધીરભાઈ પંડ્યા વિરુદ્ધ ભારત સંઘે એઆઈઆર ૨૦૧૨ એસસી ૧૬૬૮માં અહેવાલ આપ્યો હતો.

(૧૩) કેરળ હાઈકોર્ટનો નિર્ણય ૨૦૦૫ના ડબલ્યુ. એ..નં.૨૦૩૮ તારીખ ૧૧.૧૨.૨૦૦૯ પર નોંધાયેલો છે.

(૧૪) પારિખ રમણલાલ ગોવિંદલાલ વિ. ઓ.એન.જી.સી. ૧૯૯૬માં નોંધાયેલ (૨) જી. એલ. એચ. ૩૮૯.

(૧૫) (ધ) અનિલ સ્ટાર્ચ પ્રોડક્ટ્સ લિમિટેડ, વિ. ગુજરાત શ્રમ કલ્યાણ બોર્ડ અને અન્યએ ૧૯૮૩માં જી. એલ. એચ. ૯૧૨ અહેવાલ આપ્યો હતો.

(૧૬) અમરેલી નગરપાલિકા વિરુદ્ધ. નિરીક્ષણ અધિકારી (કોર્ટ ફી) એ ૧૯૯૫ (૧) જી. એલ. એચ. ૬૨૨ માં અહેવાલ આપ્યો હતો.

(૧૭) કિલારા પાવર પ્રાઇવેટ લિમિટેડ, વિ. જ્યોતિ લિમિટેડ, ૨૦૦૪ (૩) જી. એલ. એચ. ૬૩૯ માં અહેવાલ આપ્યો હતો.

(૧૮) ગુજરાત રાજ્ય વિરુદ્ધ કાંતિલાલ પ્રજાપતિએ ૧૯૭૭ (૦) જી. એલ. એચ.ઇએલ એચસી ૨૧૨૦૬૬માં અહેવાલ આપ્યો હતો.

(૧૯) ગુજરાત સ્ટેટ ફાઇનાન્સિયલ કોર્પોરેશન વિ. રેચન રિવેટ્સે ૧૯૭૭ (૦) જી. એલ. એચ.ઇએલ એચસી ૨૦૪૦૮૮માં અહેવાલ આપ્યો હતો.

૭. સંબંધિત પક્ષોના વિદ્વાન વકીલોને સાંભળ્યા પછી અને રેકૉર્ડ પરની સામગ્રીને ધ્યાનમાં લીધા પછી, આ અદાલત નીચે મુજબ શોધે છે.

૭.૧ આ અદાલત સમક્ષ વિચારણા માટેનો મુદ્દો, જેમ કે પેરામાં નોંધ્યું છે:૨ ઉપર જણાવેલી બાબત એ છે કે શું રાજ્ય સરકારને ગુજરાત કોર્ટ ફી અધિનિયમ, ૨૦૦૪ હેઠળ કોઈ પણ પક્ષ દ્વારા જિલ્લા ન્યાયાધીશને દાખલ કરવામાં આવેલી

અરજી પર કોઈ ફી વસૂલવાની સત્તા છે કે કેમ, જેમાં પેટ્રોલિયમ અને ખનીજ પાઈપલાઈન (જમીનમાં વપરાશકર્તાના અધિકારનું સંપાદન) અધિનિયમ, ૧૯૬૨ની કલમ ૧૦ અને પેટ્રોલિયમ અને ખનીજ પાઈપલાઈન (જમીનમાં વપરાશકર્તાના અધિકારનું સંપાદન) નિયમો, ૧૯૬૩ના નિયમ પનો સમાવેશ થાય છે.અને જો એમ હોય તો, આ ફી કયા દરે ચૂકવવાની છે.

૭.૨ સરકાર આ સંબંધમાં ગુજરાત કોર્ટ ફી અધિનિયમ, ૨૦૦૪ની કલમ ૪માંથી સત્તા મેળવે છે, જે નીચે મુજબ છે.

“વિભાગ જ:અદાલતોમાં અથવા જાહેર કચેરીઓમાં દાખલ કરાયેલા દસ્તાવેજો વગેરે પર ફી.

આ અધિનિયમ સાથે જોડાયેલી પ્રથમ કે બીજી અનુસૂચિમાં આરોપપાત્ર તરીકે નિર્દિષ્ટ કોઈપણ પ્રકારનો દસ્તાવેજ કોઈ પણ ન્યાય અદાલતમાં દાખલ, પ્રદર્શિત અથવા નોંધવામાં આવશે નહીં, અથવા કોઈ પણ જાહેર અધિકારી દ્વારા પ્રાપ્ત અથવા રજૂ કરવામાં આવશે નહીં, સિવાય કે આવા દસ્તાવેજના સંદર્ભમાં ઉપરોક્ત અનુસૂચિઓમાંથી કોઈ એક દ્વારા સૂચવવામાં આવેલી રકમ કરતાં ઓછી ન હોય તેવી ફી ચૂકવવામાં આવી હોય.”

૭.૩ સરકારનું વલણ એ છે કે, જમીન માલિકો/દાવેદારો અથવા ગેઈલ દ્વારા કરવામાં આવેલી અરજી કાં તો વધુ વળતર મેળવવા માટે અથવા વળતરમાં ઘટાડો કરવા માટે છે, તેથી તે ગુજરાત કોર્ટ ફી અધિનિયમ, ૨૦૦૪ની અનુસૂચિ-૧ની કલમ ૩ અથવા ૭ હેઠળ આવરી લેવામાં આવશે અને તેથી, વિવાદિત આદેશોને સમર્થન આપવાની જરૂર છે.ઉપરોક્ત લેખોનો ઉલ્લેખ કરતી વખતે, ઉપરોક્ત અનુસૂચિની કલમ ૧ નો સંદર્ભ પણ જરૂરી હોઈ શકે છે.તે અનુચ્છેદ એટલે કે ગુજરાત કોર્ટ ફી અધિનિયમ, ૨૦૦૪ની અનુસૂચિ-૧ની કલમ Nos.૧,૩ અને ૭ નીચે મુજબ છે.

કાર્યવાહીનું નામ	વર્ણન	ફી
૧. ફરિયાદ અથવાજ્યારે વિવાદમાં રહેલાવીસ રૂપિયા.		
અપીલનું મેમોરેન્ડમ (આવિષયની રકમ અથવા અધિનિયમમાં અન્યથામૂલ્ય સો રૂપિયાથી વધુ ન જોગવાઈ નથી) અથવાહોય.		
કોઈપણ સિવિલ અથવાવીસ રૂપિયા.		
મહેસૂલ અદાલતમાં રજૂ કરાયેલ ક્રોસ-જ્યારે આવી રકમ અથવા ઓબ્જેક્શન.	મૂલ્ય સો રૂપિયાથી વધુને રૂપિયા.	
	હોય, ત્યારે દર દસ રૂપિયા અથવા તેના ભાગ માટે,	

સો રૂપિયાથી વધુ, એક
હજાર રૂપિયા સુધી.
બે રૂપિયા.

જ્યારે આવી રકમ અથવા
મૂલ્ય એક હજાર રૂપિયાથી
વધુ હોય, ત્યારે દર સો
રૂપિયા અથવા તેના ભાગ
માટે, એક હજાર રૂપિયાથી વીસ રૂપિયા.
વધુ, દસ હજાર રૂપિયા
સુધી.

જ્યારે આવી રકમ અથવા
મૂલ્ય દસ હજાર રૂપિયા
અથવા તેનો ભાગ, દસ
હજાર રૂપિયાથી વધુ હોય,
તો એક લાખ રૂપિયા સુધી.

જ્યારે આવી રકમ અથવા એકસો વીસ રૂપિયા.

મૂલ્ય એક લાખ રૂપિયાથી

વધુ હોય, ત્યારે દર દસ

હજાર રૂપિયા અથવા તેના

અમુક ભાગ માટે એક લાખ

રૂપિયાથી વધુ:

પરંતુ ફરિયાદ અથવાબે સો વીસ રૂપિયા.

અપીલના મેમોરેન્ડમ

અથવા કોસ-ઓબ્જેક્શન

પર વસૂલવામાં આવતી

મહત્તમ ફી ૭૫ હજાર

રૂપિયા રહેશે.

૩. આબિટ્રેશન એન્ડ,.....

કન્સીલીએશન એક્ટ,

૧૯૯૬ (૧૯૯૬નો ૨૬)

સિવાયના કોઈપણ

ચુકાદાને રદ કરવા અથવા

તેમાં ફેરફાર કરવા માટે

ફરિયાદ, અરજી અથવા

અરજી (અપીલના

પુરસ્કારની રકમ અથવા

મૂલ્ય પરની ફી કલમ ૧

હેઠળ નિર્ધારિત સ્કેલ

અનુસાર અલગ રાખવાની

અથવા તેમાં ફેરફાર

કરવાની માંગ કરવામાં

આવી હતી.

મેમોરેન્ડમ સહિત)

૭. નાણાકીય લાભ.....

અથવા નાણાકીય

નુકસાનની રોકથામના

સંદર્ભમાં મૂલ્યવાન ગણવા

માટે સક્ષમ નોંધપાત્ર

રાહત મેળવવા માટે અન્ય

કોઈપણ ફરિયાદ, અરજી

અથવા અરજી (અપીલના

મેમોરેન્ડમ સહિત), જેમાં

અરજી અથવા અરજીને કાં

તો ફરિયાદ તરીકે

ગણવામાં આવે છે અથવા

ઉપરોક્ત રાહત મેળવવાની

રીત તરીકે વર્ણવવામાં

આવે છે.

કલમ ૧ હેઠળ નિર્ધારિત

સ્કેલ અનુસાર રોકવામાં

આવતા નાણાકીય લાભ

અથવા નુકસાનની રકમ

પરની ફી.

૭.૪ ઉપરોક્ત દલીલને ધ્યાનમાં લેતી વખતે, ગુજરાત કોર્ટ ફી અધિનિયમ, ૨૦૦૪ની કલમ ૨૦, ખાસ કરીને તેની પેટા-કલમ (૧૫) ને પણ ધ્યાનમાં રાખવાની જરૂર છે.તે નીચે પ્રમાણે છે.

“વિભાગ ૨૦:અમુક દસ્તાવેજોને મુક્તિ.આ અધિનિયમમાં સમાવિષ્ટ કંઈપણ
નીચેના દસ્તાવેજોને કોઈપણ ફી સાથે ચાર્જ કરવા યોગ્ય બનાવશે નહીં

—

()...

(૨)...

(xiv)...

(૧૫) જાહેર હેતુઓ માટે મિલકતના સંપાદનને લગતા હાલમાં અમલમાં રહેલા
કોઈપણ કાયદા હેઠળ વળતર માટેની અરજીઓ, અનુસૂચિ-૧ ની કલમ
૧૫ હેઠળ ચાર્જપાત્ર સિવાય.

૭.૫ ઉપરોક્તમાંથી તે અનુસરે છે કે સૌપ્રથમ તે નક્કી કરવું પડશે કે શું પ્રશ્નમાંની
અરજીઓ ગુજરાત કોર્ટ ફી અધિનિયમ, ૨૦૦૪ ની કલમ ૨૦ (૧૫) હેઠળ
ઉપરોક્ત ટાંકવામાં આવેલી મુક્તિ દ્વારા આવરી લેવામાં આવશે કે કેમ અને જો
એમ હોય તો, અન્ય દલીલો, જેમાં ઉપરોક્ત અધિનિયમની અનુસૂચિ-૧ ની કઈ
કલમનો સમાવેશ થાય છે, તે મહત્વહીન બની શકે છે.

૭.૬ ગુજરાત કોર્ટ ફી અધિનિયમ, ૨૦૦૪ની કલમ ૨૦ (૧૫) હેઠળ ઉપરોક્ત
ટાંકવામાં આવેલી છૂટના ચાર ઘટકો છે.તેઓ છે:—

(i) અરજી હાલમાં અમલમાં હોય તેવા કોઈપણ કાયદા હેઠળ વળતર માટે હોવી જોઈએ.

(૨) તે મિલકતના સંપાદન સાથે સંબંધિત હોવું જોઈએ,

(૩) ઉપરોક્ત સંપાદન જાહેર હેતુઓ માટે હોવું જોઈએ.

(iv) અને તે અનુસૂચિ-૧ની કલમ ૧૫ હેઠળ ચાર્જપાત્ર હોય તે સિવાયની હોવી જોઈએ.

૮. આ અદાલતનો ઉપરોક્ત દરેક (i) થી (iv) નો ચુકાદો નીચે મુજબ છે.

૮.૧.૧ તે વિવાદમાં નથી કે સંબંધિત અરજીઓ

પેટ્રોલિયમ અને ખનીજ પાઈપલાઈન (જમીનમાં વપરાશકર્તાના અધિકારનું સંપાદન) અધિનિયમ, ૧૯૬૨ હેઠળ વળતર માટે છે.તેઓ પેટ્રોલિયમ અને ખનીજ પાઈપલાઈન (જમીનમાં વપરાશકર્તાના અધિકારનું સંપાદન) નિયમો, ૧૯૬૩ના નિયમ ૫ હેઠળ દાખલ કરવામાં આવ્યા છે, જેમાં પેટ્રોલિયમ અને ખનીજ પાઈપલાઈન (જમીનમાં વપરાશકર્તાના અધિકારનું સંપાદન) અધિનિયમ, ૧૯૬૨ની કલમ ૧૦ લાગુ કરવામાં આવી છે.ઉપરોક્ત નિયમો પી. એમ. પી. અધિનિયમ, ૧૯૬૨ હેઠળ સત્તાઓનો ઉપયોગ કરીને ઘડવામાં

આવ્યા છે, જેની સંબંધિત કલમો અહીં પછી ટાંકવામાં આવી છે.કહેવાતા
નિયમ-પ નીચે પ્રમાણે છે:

“નિયમ-પ:વળતર નક્કી કરવા માટે જિલ્લા ન્યાયાધીશને અરજી:-

વળતરની રકમના નિર્ધારણથી વ્યથિત કોઈપણ પક્ષ જિલ્લા ન્યાયાધીશને અરજી
કરી શકે છે, જેમના અધિકારક્ષેત્રની મર્યાદામાં જમીન અથવા તેનો કોઈ
ભાગ સ્થિત છે, નિયમ ૪ (૩) હેઠળ સક્ષમ અધિકારી પાસેથી સૂચના
મળ્યાના નેવું દિવસ કરતાં વધુ નહીં.”

૮.૧.૨ ઉપરોક્ત બાબતોને ધ્યાનમાં રાખીને, અદાલતને લાગે છે કે, પ્રથમ
કસોટી, કે અરજી હાલમાં અમલમાં રહેલા કોઈપણ કાયદા હેઠળ વળતર માટે
હોવી જોઈએ, તેનો સકારાત્મક જવાબ આપવામાં આવે છે.

૮.૨.૧ આગામી જરૂરિયાત એ છે કે, તે મિલકતના સંપાદન સાથે સંબંધિત હોવી
જોઈએ.આ પાસાની તપાસ કરવા માટે, પેટ્રોલિયમ અને ખનીજ પાઈપલાઈન
(જમીનમાં વપરાશકર્તાના અધિકારનું સંપાદન) અધિનિયમ, ૧૯૬૨ની કલમ
૬,૭,૮ અને ૧૦નો સંદર્ભ આપવાની જરૂર છે, જે નીચે મુજબ છે.

“૬. વપરાશકર્તાના અધિકારના સંપાદનની ઘોષણા.

(૧) જ્યાં કલમ પની પેટા-કલમ (૧) હેઠળ સક્ષમ સત્તામંડળને તેમાં નિર્દિષ્ટ સમયગાળા દરમિયાન કોઈ વાંધો ઉઠાવવામાં આવ્યો ન હોય અથવા જ્યાં સક્ષમ સત્તામંડળે તે કલમની પેટા-કલમ (૨) હેઠળ વાંધાને નામંજૂર કર્યો હોય, ત્યાં સત્તામંડળે, શક્ય તેટલી વહેલી તકે, [કલમ ૩ની આવી કલમ (૧) હેઠળ જાહેરનામામાં વર્ણવેલ જમીનના સંબંધમાં અહેવાલ બનાવવો અથવા આવી જમીનના વિવિધ હિસ્સાના સંબંધમાં અલગ-અલગ અહેવાલો કેન્દ્ર સરકારને આપવાના રહેશે, જેમાં તે સરકારના નિર્ણય માટે અને તેના દ્વારા હાથ ધરવામાં આવેલી કાર્યવાહીના રેકૉર્ડ સાથે, વાંધાઓ પર તેની ભલામણો હશે. આવા અહેવાલની પ્રાપ્તિ કેન્દ્ર સરકાર, જો સંતોષ થાય કે પેટ્રોલિયમ અથવા કોઈપણ ખનીજના પરિવહન માટે કોઈ પાઈપલાઈન નાખવા માટે આવી જમીનની જરૂર છે, તો સત્તાવાર રાજપત્રમાં જાહેરનામા દ્વારા જાહેર કરશે કે, પાઈપલાઈન નાખવા માટે જમીનમાં વપરાશકર્તાનો અધિકાર મેળવવો જોઈએ [અને કલમ ૩ ની પેટા-કલમ (૧) હેઠળ બહાર પાડવામાં આવેલી સૂચનામાં વર્ણવેલ જમીનના વિવિધ પાર્સલના સંદર્ભમાં સમયાંતરે વિવિધ ઘોષણાઓ કરી શકાય છે, પછી ભલે આ કલમ હેઠળ સક્ષમ અધિકારી દ્વારા એક અહેવાલ અથવા અલગ અહેવાલો કરવામાં આવ્યા હોય].

(૨) પેટા-કલમ (૧) હેઠળની ઘોષણાના પ્રકાશન પર, વપરાશકર્તાનો અધિકાર [તેમાં નિર્દિષ્ટ જમીનમાં] તમામ બોજોથી મુક્ત કેન્દ્ર સરકારમાં સંપૂર્ણપણે નિહિત થશે.

(૩) જો કોઈ જમીનના સંબંધમાં, કલમ ૩ની પેટા કલમ (૧) હેઠળ જાહેરનામું બહાર પાડવામાં આવ્યું હોય, પરંતુ તે જાહેરનામાની તારીખથી એક વર્ષના સમયગાળાની અંદર આ કલમ હેઠળ [તે જાહેરનામા દ્વારા આવરી લેવામાં આવેલી જમીનના કોઈ પણ હિસ્સાના સંબંધમાં કોઈ જાહેરાત પ્રકાશિત કરવામાં આવી નથી], તો તે જાહેરનામું તે સમયગાળાની સમાપ્તિ પર અમલમાં રહેશે નહીં.

[(૩એ) પેટ્રોલિયમ પાઈપલાઈન (જમીનમાં વપરાશકર્તાના અધિકારનું સંપાદન) સુધારા અધિનિયમ, ૧૯૭૭ના પ્રારંભ પછી પ્રકાશિત કલમ ૩ની પેટા-કલમ (૧) હેઠળ બહાર પાડવામાં આવેલ જાહેરનામા દ્વારા આવરી લેવામાં આવેલી કોઈપણ જમીનના સંબંધમાં આવી જાહેરાતની તારીખથી ત્રણ વર્ષની સમાપ્તિ પછી કોઈ ઘોષણા કરવામાં આવશે નહીં.]

(૪) પેટા-કલમ (૨) માં કંઈપણ સમાવિષ્ટ હોવા છતાં, કેન્દ્ર સરકાર, તે લાદવા માટે યોગ્ય લાગે તેવા નિયમો અને શરતો પર, લેખિત આદેશ

દ્વારા નિર્દેશ આપી શકે છે કે, પાઈપલાઈન નાખવા માટેનો જમીનમાં વપરાશકર્તાનો અધિકાર, કેન્દ્ર સરકારમાં નિહિત થવાને બદલે, ઘોષણાના પ્રકાશનની તારીખે અથવા દિશામાં નિર્દિષ્ટ કરવામાં આવે તેવી અન્ય તારીખે, રાજ્ય સરકાર અથવા પાઈપલાઈન નાખવાનો પ્રસ્તાવ કરતી કોર્પોરેશનમાં નિહિત થશે અને તે હેઠળ જમીનમાં આવા વપરાશકર્તાનો અધિકાર, આ રીતે લાદવામાં આવેલી શરતોને આધિન રહેશે; તે રાજ્ય સરકાર અથવા કોર્પોરેશનમાં નિહિત થશે, જેમ કે કેસ તમામ બોજોથી મુક્ત હોઈ શકે છે.

૭. કેન્દ્ર સરકાર અથવા રાજ્ય સરકાર અથવા કોર્પોરેશન પાઈપલાઈન નાખશે

(૧) જ્યાં કોઈપણ જમીનમાં વપરાશકર્તાનો અધિકાર કલમ ૬ હેઠળ કેન્દ્ર સરકાર અથવા કોઈપણ રાજ્ય સરકાર અથવા નિગમમાં નિહિત છે.

(૧) કેન્દ્ર સરકાર અથવા જેમ કે રાજ્ય સરકાર અથવા કોર્પોરેશન દ્વારા અધિકૃત કોઈ પણ વ્યક્તિ અને તેના નોકરો અને કામદારો માટે જમીન પર પ્રવેશ કરવો અને પાઈપલાઈન નાખવી અથવા પાઈપલાઈન નાખવા માટે જરૂરી અન્ય કોઈ કાર્ય કરવું કાયદેસર રહેશે:

પરંતુ આ હેઠળ કોઈ પાઈપલાઈન નાખવામાં આવશે નહીં –

(ક) કલમ ૩ની પેટા-કલમ (૧) હેઠળ જાહેરનામાની તારીખની તરત પહેલાં

રહેણાંક હેતુઓ માટે ઉપયોગમાં લેવાતી કોઈપણ જમીન;

(ખ) એવી કોઈ જમીન કે જેના પર કોઈ કાયમી માળખું ઊભું હોય જે ઉપરોક્ત

તારીખની તરત પહેલાં અસ્તિત્વમાં હતું;

(ગ) રહેઠાણને સંલગ્ન હોય તેવી કોઈ જમીન; અથવા

(ડી) સપાટીથી એક મીટરથી ઓછી ઊંડાઈ પરની કોઈપણ જમીન;

[(i.) પેટ્રોલિયમના પરિવહન માટે પાઈપલાઈન નાખવા માટે, કેન્દ્ર સરકાર

અથવા નિગમ દ્વારા અધિકૃત કોઈપણ વ્યક્તિ માટે કોઈ પણ ખનીજના

પરિવહન માટે પાઈપલાઈન નાખવા માટે આવી જમીનનો ઉપયોગ કરવો

કાયદેસર રહેશે અને જ્યાં કોઈ પણ જમીનમાં વપરાશકર્તાનો અધિકાર

કોઈ પણ ખનીજના પરિવહન માટે પાઈપલાઈન નાખવા માટે નિહિત છે,

જે આવી વ્યક્તિ માટે પેટ્રોલિયમ અથવા અન્ય કોઈ ખનીજના પરિવહન

માટે પાઈપલાઈન નાખવા માટે આવી જમીનનો ઉપયોગ કરવો કાયદેસર

રહેશે; અને]

(ર) આવી જમીનનો ઉપયોગ માત્ર પાઈપલાઈન નાખવા માટે અને આવી કોઈ

પણ પાઈપલાઈનની જાળવણી, તપાસ, સમારકામ, ફેરફાર અથવા દૂર

કરવા માટે અથવા ઉપરોક્ત કોઈપણ હેતુઓ માટે અથવા આવી

પાઈપલાઈનના ઉપયોગ માટે જરૂરી અન્ય કોઈ કાર્ય કરવા માટે કરવામાં આવશે.

(ર) જો ફક્ત (બી) અથવા ફક્તમાં ઉલ્લેખિત કોઈ બાબત અંગે કોઈ વિવાદ ઊભો થાય

(સી) પેટા-કલમ (૧) ના ખંડ (i) ના પરંતુકના વિવાદને સક્ષમ અધિકારીને મોકલવામાં આવશે, જેનો નિર્ણય તેના પર અંતિમ રહેશે.

૯. જમીનના ઉપયોગ અંગેના નિયંત્રણો

(૧) કલમ ૬ની પેટા-કલમ (૧) હેઠળ જે જમીન અંગે જાહેરાત કરવામાં આવી છે તે જમીનનો માલિક અથવા કબજો લેનાર, પેટા-કલમ હેઠળ જાહેરનામાની તારીખની તરત પહેલાં જે હેતુ માટે આવી જમીનનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો તે હેતુ માટે જમીનનો ઉપયોગ કરવાનો હકદાર રહેશે.

(૧) વિભાગ ૩.

જો કે, આવા માલિક અથવા કબજો કરનાર કલમ ૬ ની પેટા-કલમ (૧) હેઠળની ઘોષણા પછી નહીં

(i) કોઈપણ ઇમારત અથવા અન્ય કોઈ માળખાનું નિર્માણ કરવું;

(૨) કોઈપણ તળાવ, કૂવો, જળાશય અથવા બંધનું નિર્માણ અથવા ખોદકામ કરવું; અથવા

(૩) તે જમીન પર કોઈપણ વૃક્ષ રોપવું.

(૨) જે જમીન હેઠળ કોઈ પાઈપલાઈન નાખવામાં આવી હોય તેના માલિક અથવા કબજેદાર કોઈ પણ કાર્ય કરશે નહીં અથવા કોઈ પણ કાર્ય કરવાની મંજૂરી આપશે નહીં જે પાઈપલાઈનને કોઈપણ રીતે નુકસાન પહોંચાડશે અથવા થવાની સંભાવના છે.

(૩) જ્યાં જમીનનો માલિક અથવા કબજેદાર કે જેના સંબંધમાં કલમ ૬ની પેટા-કલમ (૧) હેઠળ ઘોષણા કરવામાં આવી હોય,

(ક) કોઈ ઈમારત અથવા અન્ય કોઈ માળખું બાંધે છે; અથવા

(બી) કોઈ કૂવો, ટાંકી, જળાશય અથવા બંધ બાંધે છે અથવા ખોદકામ કરે છે; અથવા

(સી) તે જમીન પર કોઈ પણ વૃક્ષનું વાવેતર કરી શકે છે, જેની જમીનની સ્થાનિક હદમાં આવી જમીન સ્થિત છે તે જિલ્લા ન્યાયાધીશની અદાલત, સક્ષમ અધિકારી દ્વારા તેને કરવામાં આવેલી અરજી પર અને તેને યોગ્ય લાગે તેવી તપાસ કર્યા પછી, મકાન, માળખું, જળાશય, બંધ અથવા વૃક્ષને દૂર કરી શકે છે અથવા કૂવો અથવા ટાંકી ભરી શકે છે, અને આવા દૂર કરવા અથવા ભરવાનો ખર્ચ એવા માલિક અથવા

કબજોદાર પાસેથી તે જ રીતે વસૂલવામાં આવશે જાણે કે આવા ખર્ચની વસૂલાત માટેનો આદેશ તે અદાલત દ્વારા કરવામાં આવેલ હુકમ હોય.

૧૦. વળતર

- (૧) કલમ ૪, કલમ ૭ અથવા કલમ ૮ દ્વારા કોઈ પણ વ્યક્તિ દ્વારા આપવામાં આવેલી સત્તાઓનો ઉપયોગ કરતી વખતે, જે જમીન હેઠળ પાઈપલાઈન બાંધવાની દરખાસ્ત કરવામાં આવી છે, અથવા નાખવામાં આવી રહી છે અથવા નાખવામાં આવી છે તેમાં રસ ધરાવતી કોઈપણ વ્યક્તિ દ્વારા કોઈ તુકસાન, તુકસાન અથવા ઈજા થઈ હોય, તો કેન્દ્ર સરકાર, રાજ્ય સરકાર અથવા કોર્પોરેશન, જે પણ હોય, તે આવા તુકસાન, તુકસાન અથવા ઈજા માટે વળતર ચૂકવવા માટે જવાબદાર રહેશે, જેની રકમ પ્રથમ વખત સક્ષમ અધિકારી દ્વારા નક્કી કરવામાં આવશે.
- (૨) જો પેટા-કલમ (૧) હેઠળ સક્ષમ અધિકારી દ્વારા નિર્ધારિત વળતરની રકમ કોઈ પણ પક્ષને સ્વીકાર્ય ન હોય, તો વળતરની રકમ, જમીન અથવા તેનો કોઈ પણ ભાગ જેની અધિકારક્ષેત્રની મર્યાદામાં સ્થિત છે તે જિલ્લા ન્યાયાધીશને કોઈપણ પક્ષ દ્વારા અરજી કરવા પર, જિલ્લા ન્યાયાધીશ દ્વારા નક્કી કરવામાં આવશે.
- (૩) સક્ષમ અધિકારી અથવા જિલ્લા ન્યાયાધીશ પેટા-કલમ (૧) અથવા પેટા-કલમ (૨) હેઠળ વળતર નક્કી કરતી વખતે, જેમ કે કેસ હોઈ શકે,

જમીનમાં રસ ધરાવતી કોઈપણ વ્યક્તિને થયેલા નુકસાન અથવા નુકસાનને યોગ્ય ધ્યાનમાં રાખશે.

(i) કલમ ૪, કલમ ૭ અથવા કલમ ૮ હેઠળની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરતી વખતે

જમીન પર વૃક્ષો અથવા ઊભા પાક, જો કોઈ હોય તો, તેને દૂર કરવા;

(૨) જે જમીન હેઠળ પાઈપલાઈન નાખવામાં આવી છે તે જમીનનું કામચલાઉ

વિભાજન, આવી વ્યક્તિની માલિકીની અથવા તેના કબજામાં રહેલી

અન્ય જમીનોમાંથી; અથવા

(૩) અન્ય કોઈ મિલકતને નુકસાન, પછી ભલે તે જંગમ હોય કે સ્થાવર, અથવા

આવી વ્યક્તિઓની કમાણી અન્ય કોઈ રીતે થતી હોય:

પરંતુ વળતર નક્કી કરતી વખતે કલમ ૩ની પેટા-કલમ (૧) હેઠળ

જાહેરનામાની તારીખ પછી જમીનમાં કરવામાં આવેલા કોઈપણ માળખા

અથવા અન્ય સુધારાનો કોઈ હિસાબ લેવામાં આવશે નહીં.

(૪) જ્યાં કોઈ જમીનના વપરાશકર્તાનો અધિકાર કેન્દ્ર સરકારમાં નિહિત હોય,

ત્યાં રાજ્ય સરકાર અથવા કોર્પોરેશન, કેસ હોય તે પ્રમાણે, પેટા-કલમ

(૧) હેઠળ ચૂકવવાપાત્ર વળતર ઉપરાંત, માલિકને અને તે જમીનમાં

ભોગવવાના અધિકારને કોઈપણ રીતે અસર થઈ હોય તેવી અન્ય કોઈપણ વ્યક્તિને, કલમ ૩ની પેટા-કલમ (૧) હેઠળ જાહેરનામાની તારીખે તે જમીનના બજાર મૂલ્યના દસ ટકા જેટલું વળતર ચૂકવવા માટે જવાબદાર રહેશે.

(૫) ઉપરોક્ત તારીખે જમીનનું બજાર મૂલ્ય સક્ષમ સત્તાધિકારી દ્વારા નક્કી કરવામાં આવશે અને જો તે સત્તાધિકારી દ્વારા આ રીતે નક્કી કરવામાં આવેલું મૂલ્ય કોઈ પણ પક્ષકારને સ્વીકાર્ય ન હોય, તો પેટા-કલમ (૨) માં ઉલ્લેખિત જિલ્લા ન્યાયાધીશને કોઈ પણ પક્ષકાર દ્વારા અરજી કરવા પર તે જિલ્લા ન્યાયાધીશ દ્વારા નક્કી કરવામાં આવશે.

(૬) પેટા-કલમ (૨) અથવા પેટા-કલમ (૫) હેઠળ જિલ્લા ન્યાયાધીશનો નિર્ણય અંતિમ રહેશે.”

૮.૨.૨ ઉપરોક્ત કાયદાકીય જોગવાઈઓના સંયુક્ત વાંચન પર, તે સ્પષ્ટ છે કે, દાવેદારને ચૂકવવામાં આવેલું વળતર ઉપર ટાંકવામાં આવેલી કલમ ૧૦ માં દર્શાવેલ હેડ તરફ છે.તે રાજ્ય દ્વારા જે હસ્તગત કરવામાં આવે છે અને જમીન માલિક તેનાથી વંચિત છે તે તરફ પણ છે.

૮.૨.૩ તે સાચું છે કે, જમીનનો હક સરકાર અથવા કોર્પોરેશનમાં નિહિત નથી અને તે તેના મૂળ માલિક સાથે ચાલુ રહે છે, પરંતુ માલિક દ્વારા જે ગુમાવવામાં આવે છે અને સરકાર દ્વારા જે હસ્તગત કરવામાં આવે છે તેને 'મિલકત' કહી શકાય કે નહીં, તે ઉપર નોંધાયેલા ઘટક (ii) ની કસોટી છે. આ સંબંધમાં, પેટ્રોલિયમ અને ખનીજ પાઈપલાઈન (જમીનમાં વપરાશકર્તાના અધિકારનું સંપાદન) અધિનિયમ, ૧૯૬૨ની ઉપરોક્ત ટાંકવામાં આવેલી કલમોનો સંદર્ભ આપવાની જરૂર છે.

૮.૨.૪ ઉપરોક્ત જોગવાઈઓને નીચેના નિર્ણયોમાં ભારતની સર્વોચ્ચ અદાલતના અવલોકનોને ધ્યાનમાં રાખીને વાંચવાની જરૂર છે.

૮.૨ .૪.૧ સ્વ. નવાબ સર મીર ઉસ્માન અલી ખાન વિરુદ્ધ સંપત્તિ કરવેરાના કમિશનર, હૈદરાબાદના કિસ્સામાં અહેવાલ (૧૯૮૬) (સપ.) એસ. સી. સી. ૭૦૦, ભારતની માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે (પરિચ્છેદ ૩૪ માં) નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે.

“આયર 'સ લો લેક્સિકોન ઓફ બ્રિટીશ ઇન્ડિયા, ૧૯૪૦ આવૃત્તિ. પૃષ્ઠ ૧૨૮

પર, એવું કહેવામાં આવ્યું છે કે વ્યક્તિની મિલકતનો બે અર્થ થાય છે—

(૧) માલિકી; (૨) વપરાશકર્તાનો સંપૂર્ણ અધિકાર. સ્ટ્રાઉડના ન્યાયિક

શબ્દકોશની ચોથી આવૃત્તિમાં પણ આ જ દ્રષ્ટિકોણનો પુનરોચ્ચાર કરવામાં આવ્યો છે.પાનું ૨૬૦.અભિવ્યક્તિ:“ની માલિકીની મિલકત વપરાશકર્તાનો તેમજ માલિકીનો સંપૂર્ણ અધિકાર વ્યક્ત કરી શકે છે.એક રસ્તો, સંપૂર્ણ ઔચિત્ય સાથે, એવા માણસનો હોવાનું કહી શકાય કે જેને તેનો અધિકાર તરીકે ઉપયોગ કરવાનો અધિકાર છે, જો કે માટી તેની નથી.”

૮.૨ .૪.૨ જીલુભાઈ નાનભાઈ ખાયર વિરુદ્ધ ગુજરાત રાજ્યના કિસ્સામાં અહેવાલ (૧૯૯૫) (સપ.) ૧ એસ. સી. સી. ૫૯૬, ભારતની માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે (પરિચ્છેદ: ૪૨માં) નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે.

“કાનૂની અર્થમાં સંપત્તિનો અર્થ એ છે કે કાયદા દ્વારા બાંધધરીકૃત અને સંરક્ષિત અધિકારોનો સમૂહ.તે મૂલ્યવાન અધિકાર અને હિતની દરેક પ્રજાતિ સુધી વિસ્તરે છે, ખાસ કરીને, માલિકી અને કોઈ વસ્તુનો વિશિષ્ટ અધિકાર, દરેક કાનૂની રીતે વસ્તુનો નિકાલ કરવાનો અધિકાર, તેની માલિકી મેળવવાનો અધિકાર, તેનો ઉપયોગ કરવાનો અધિકાર અને અન્ય દરેકને તેમાં દખલ કરવાથી બાકાત રાખવાનો અધિકાર.આધિપત્ય અથવા ઉપયોગ અથવા સ્વભાવનો અનિશ્ચિત અધિકાર કે જેનો કોઈ વ્યક્તિ ચોક્કસ વસ્તુઓ અથવા વિષયો પર કાયદેસર રીતે ઉપયોગ કરી

શકે છે તેને મિલકત કહેવામાં આવે છે.કોઈ વસ્તુની માલિકી, આનંદ અને નિકાલનો વિશિષ્ટ અધિકાર કાનૂની પરિમાણોમાં મિલકત છે.તેથી, 'મિલકત' શબ્દનો અર્થ દરેક વસ્તુ અથવા જે માલિકીનો વિષય છે, ભૌતિક અથવા અમૂર્ત, મૂર્ત અથવા અમૂર્ત, દૃશ્યમાન અથવા અદ્રશ્ય, વાસ્તવિક અથવા વ્યક્તિગત; દરેક વસ્તુ જેનું વિનિમયક્ષમ મૂલ્ય છે અથવા જે સંપત્તિ અથવા સંપત્તિ અથવા દરજ્જાની રચના કરે છે.તેથી, બંધારણીય રક્ષણની અંદર મિલકત, કાયદા અનુસાર તેની માલિકી, ઉપયોગ અને નિકાલના અધિકાર તરીકે, ભૌતિક વસ્તુ સાથેના નાગરિકના સંબંધને વારસામાં મેળવનારા અધિકારોના જૂથોને સૂચવે છે.રામનાથ ઐયરના ધ લો લેક્સિકોનમાં, રીપ્રિન્ટ એડ. ૧૯૮૭ માં પી. એ.૧૦૩૧, એવું કહેવામાં આવે છે કે મિલકત એ તમામ શબ્દોમાં સૌથી વધુ વ્યાપક છે જેનો ઉપયોગ કરી શકાય છે, કારણ કે તે પક્ષની દરેક સંભવિત રુચિના સૂચક અને વર્ણનાત્મક છે.મિલકત શબ્દનો સૌથી વ્યાપક અર્થ છે, અને તેની કાનૂની વ્યાખ્યા અનુસાર, વ્યક્તિ દ્વારા તેના તમામ હસ્તાંતરણોનો મફત ઉપયોગ, આનંદ અને સ્વભાવનો સમાવેશ થાય છે, કોઈપણ નિયંત્રણ અથવા ઘટાડા વિના, માત્ર જમીનના કાયદા દ્વારા જ.દ્વારકાદાસ શ્રીનિવાસના કેસમાં આ અદાલતે મિલકત શબ્દને વિસ્તૃત અર્થ આપ્યો હતો.ખાણો, ખનિજો અને ખાણો કલમ ૩૦૦-A ને આકર્ષિત કરતી મિલકત છે.

૮.૨ .૪.૩ ચેરમેનના કિસ્સામાં, ઇન્દોર વિકાસ અધિકારીન વિ. પ્યોર ઇન્ડસ્ટ્રીયલ કોક એન્ડ કેમિકલ્સ લિમિટેડે (૨૦૦૭) ૮ એસ. સી. સી. ૭૦૫ માં અહેવાલ આપ્યો હતો કે, માનનીય ભારતની સર્વોચ્ચ અદાલતે અવલોકન કર્યું છે કે જો રાજ્ય દ્વારા કંઈપણ હસ્તગત કરવામાં ન આવે પણ જો જમીન માલિક તેના ઉપયોગથી વંચિત હોય, તો તે જે રીતે ઇચ્છે છે, તે પણ તેને તેની સંપત્તિથી વંચિત કરી રહ્યું છે.પેરામાં અવલોકનો:૭૭ ઉપરોક્ત નિર્ણય નીચે મુજબ છે.

“વિકાસ યોજના વિના પણ નગર વિકાસ યોજના ઘડવાનો ઇરાદો જાહેર કરવા

માટે નગર વિકાસ સત્તામંડળ માટે તે ખુલ્લું છે તે સ્વીકારવું અને કલમ ૫૩ હેઠળ જમીનના ઉપયોગ પર ફીઝ લાવવું એ સત્તાના સંપૂર્ણ દુરુપયોગ તરફ દોરી જશે અને તેનો મનસ્વી ઉપયોગ નાગરિકને જમીનના માન્ય ઉપયોગ અને તેના ઉપયોગની રીતને લગતા કાયદાને આધિન જમીનનો ઉપયોગ કરવાના તેના અધિકારથી વંચિત કરશે.આ નાગરિકના સંપત્તિના અધિકારથી ગેરકાયદેસર રીતે વંચિતતા હશે, જેમાં તે સમયે કાયદા અનુસાર મિલકતનો ઉપયોગ કરવાનો અધિકાર સામેલ છે.આવા અર્થઘટનથી જે વાહિયાતપણું થઈ શકે છે તે સમજાવવા માટે તે પછી નગર વિકાસ સત્તામંડળ માટે વિકાસ યોજનાની ગેરહાજરીમાં પણ નગર વિકાસ યોજના ઘડવાના ઉદ્દેશને સૂચિત કરવા, કાયદાની કલમ ૫૩ના આધારે તેના માલિક દ્વારા મિલકતનો તમામ ઉપયોગ સ્થગિત

કરવા અને ૩ વર્ષમાં કોઈ વિકાસ યોજનાને અંતિમ સ્વરૂપ ન આપવા માટે ખુલ્લું રહેશે, આવી યોજના સમાપ્ત થઈ જશે અને તેના પછી સત્તાધિકારી માત્ર નગર વિકાસ યોજના ઘડવાના નવા ઉદ્દેશને સૂચિત કરશે અને ફરી એકવાર વધુ ત્રણ વર્ષ માટે જમીનનો ઉપયોગ સ્થગિત કરશે અને તે જ એડ-ઇન્ફિનિટમ ચાલુ રાખશે જેનાથી તે સંપૂર્ણપણે વંચિત થઈ જશે. નાગરિકને તેની મિલકતનો ઉપયોગ કરવાનો અધિકાર જે કાયદા હેઠળ અન્યથા મંજૂરી આપવામાં આવી હતી.”

૮.૨.૫ ઉપરોક્ત ટાંકવામાં આવેલી વૈધાનિક જોગવાઈઓ અને કાયદાની પૂર્વધારણાને સંયુક્ત રીતે ધ્યાનમાં લેતા એવું માનવામાં આવે છે કે, વર્તમાન કેસમાં જમીન માલિક 'મિલકત' થી વંચિત છે અને વધુમાં રાજ્ય જે હસ્તગત કરે છે તે પણ 'મિલકત' છે, જોકે 'માલિકી' નથી અને તેથી વળતર માટેની અરજી મિલકત સંપાદન સાથે સંબંધિત છે, અને આમ ગુજરાત કોર્ટ ફી અધિનિયમ, ૨૦૦૪ની કલમ ૨૦ (૧૫) ની બીજી જરૂરિયાત પણ સંતોષાય છે.

૮.૩.૧ ત્રીજા ઘટક પર આવતા, તે નક્કી કરવાનું છે કે શું ઉપરોક્ત સંપાદન જાહેર હેતુ માટે છે કે નહીં. આ સંબંધમાં, પેટ્રોલિયમ અને ખનીજ પાઈપલાઈન (જમીનમાં વપરાશકર્તાના અધિકારનું સંપાદન) અધિનિયમ, ૧૯૬૨ની કલમ ૩નો સંદર્ભ આપવાની જરૂર છે, જે નીચે મુજબ છે.

“૩. સંપાદન માટે જાહેરનામું જાહેર કરવું:

(૧) જ્યારે પણ કેન્દ્ર સરકારને એવું લાગે કે જાહેર હિતમાં પેટ્રોલિયમ અથવા કોઈ ખનીજના એક વિસ્તારમાંથી બીજા વિસ્તારમાં પરિવહન માટે તે સરકાર અથવા કોઈ રાજ્ય સરકાર અથવા નિગમ દ્વારા પાઈપલાઈન નાખવી જરૂરી છે અને આવી પાઈપલાઈન નાખવાના હેતુસર, જે જમીન હેઠળ આવી પાઈપલાઈન નાખવામાં આવી શકે છે તેમાં વપરાશકર્તાનો અધિકાર મેળવવો જરૂરી છે, ત્યારે તે સત્તાવાર રાજપત્રમાં સૂચના દ્વારા તેમાં વપરાશકર્તાનો અધિકાર મેળવવાનો પોતાનો ઇરાદો જાહેર કરી શકે છે.

(૨) પેટા-કલમ (૧) હેઠળની દરેક સૂચના જમીનનું સંક્ષિપ્ત વર્ણન આપશે.

(૩) સક્ષમ અધિકારી સૂચવેલા સ્થળોએ અને એવી રીતે જાહેરનામાનો સાર પ્રકાશિત કરાવશે.”

૮.૩.૨ ઉપરોક્ત સરકાર દ્વારા સત્તાના ઉપયોગનો પ્રારંભિક મુદ્દો છે.જો તે જાહેર હેતુ માટે ન હોય, તો વપરાશકર્તાના અધિકારનું સંપાદન જ ગેરકાયદેસર રહેશે.આમ, શરત માટેની કસોટી (iii) નો પણ હકારાત્મક જવાબ આપવામાં આવે છે.

૮.૪.૧ શરત (iv) એ છે કે, ઉપરોક્ત સંપાદન ગુજરાત કોર્ટ ફી અધિનિયમ, ૨૦૦૪ની અનુસૂચિ-૧ની કલમ ૧૫માં ઉદ્દેખિત સંપાદન સિવાયનું હોવું જોઈએ.આ લેખ નીચે મુજબ છે.

કાર્યવાહીનું નામ	વર્ણન	ફી
૧૫. જમીન સંપાદન....	અધિનિયમ, ૧૮૯૪ ની કલમ ૧૮ હેઠળ અદાલતમાં સંદર્ભ માટે કલેક્ટરને અરજી.	ફી કલેક્ટર દ્વારા આપવામાં આવેલી રકમ અને અરજદાર દ્વારા દાવો કરવામાં આવેલી રકમ વચ્ચેના તફાવત, જો કોઈ હોય તો, તેના પર એડ-વેલ્યુમ ફીનો અડધો ભાગ, અનુસૂચિ ૧ ની કલમ ૧ હેઠળ નિર્ધારિત સ્કેલ અનુસાર, ઓછામાં ઓછી ત્રીસ રૂપિયાની ફીને આધિન.

૮.૪.૨ તે વિવાદમાં નથી કે, પ્રશ્નમાંનું સંપાદન જમીન સંપાદન અધિનિયમ, ૧૮૯૪ ની કલમ ૧૮ હેઠળ જમીન સંપાદન નથી.હકીકતમાં, તે રાજ્યનો જ

કિરસો છે કે જમીનનો હક જમીનના માલિક પાસે ચાલુ રહે છે અને આ જમીન સંપાદનનો કેસ નથી.આમ, પ્રશ્નમાં અરજી નથી, જેનો ઉદ્દેશ ગુજરાત કોર્ટ ફી અધિનિયમ, ૨૦૦૪ની અનુસૂચિ-૧ની કલમ ૧૫માં કરવામાં આવ્યો છે.આ કારણોસર, પરીક્ષણ (iv) નો જવાબ પણ રાજ્ય દ્વારા જ હકારાત્મક રીતે આપવામાં આવે છે.

૮.૫ ઉપરોક્ત બાબતોને ધ્યાનમાં રાખીને, આ અદાલત એકમાત્ર એવા નિષ્કર્ષ પર પહોંચી શકે છે કે, ગુજરાત કોર્ટ ફી અધિનિયમ, ૨૦૦૪ની કલમ ૨૦ની પેટા-કલમ (૧૫) માં આપવામાં આવેલી છૂટના તમામ ઘટકો સંબંધિત અરજીઓમાં અસ્તિત્વ ધરાવે છે.પરિણામે, ગુજરાત કોર્ટ ફી અધિનિયમ, ૨૦૦૪ હેઠળ સંબંધિત અરજીઓ પર કંઈપણ વસૂલવામાં આવશે નહીં.જો કે, વિવાદિત આદેશો દ્વારા, જિલ્લા ન્યાયાધીશોએ તેમની સમક્ષ અરજદારોને ગુજરાત કોર્ટ ફી અધિનિયમ, ૨૦૦૪ હેઠળ કોર્ટ ફી ચૂકવવાનો નિર્દેશ આપ્યો છે અને તેથી તે આદેશોને રદ કરીને રદ કરવાની જરૂર છે.

૮.૬ ઉપરોક્ત તારણોને ધ્યાનમાં રાખીને, તેમાં કોઈ શંકા નથી કે ગુજરાત કોર્ટ ફી અધિનિયમ, ૨૦૦૪ હેઠળ, પ્રશ્નમાં મુકાયેલી અરજીઓ પર કોર્ટ ફી વસૂલવામાં આવતી નથી, જો કે તે સંબંધમાં કોઈ શંકા હોય તો પણ, લક્ષ્મી અમ્મલ વિરુદ્ધ (૧૯૭૮) ૪ એસ. સી. સી. ૧૫ માં નોંધાયેલા ભારતના

માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટના અવલોકનો અમલમાં આવશે.ઉપરોક્ત નિર્ણયનો પેરા-
૨ નીચે મુજબ વાંચે છે.

“તે દુર્ભાગ્યપૂર્ણ છે કે કોર્ટ ફીના પ્રશ્ન પર બે પક્ષો વચ્ચેની લડાઈ પર નીચેની
અદાલતો દ્વારા લાંબા વર્ષો પસાર કરવામાં આવ્યા છે અને વાસ્તવિક
મુદ્દાઓ તેમની વચ્ચે આરામથી લડવા માટે છોડી દેવામાં આવ્યા છે.બે
બાબતો સ્પષ્ટ કરવી પડશે.અદાલતોએ વાસ્તવિક મુદ્દાઓ સાથે
ઝઝૂમવા માટે આતુર રહેવું જોઈએ અને પેરિફેરલ મુદ્દાઓ પર તેમની
શક્તિ ખર્ચવી જોઈએ નહીં.બીજું, કોર્ટ ફી, જો તે ન્યાયની અદાલતોમાં
તેના ઉપાયો મેળવવાના વ્યક્તિના અધિકારોને ગંભીરતાથી પ્રતિબંધિત
કરે છે, તો તેનો કડક અર્થ કાઢવો જોઈએ.આખરે ન્યાયની પહોંચ એ
કાનૂની વ્યવસ્થાનો આધાર છે.તે દ્રષ્ટિકોણમાં, જ્યાં શંકા છે, વાજબી
છે, અલબત્ત, લાભ તેને જ મળવો જોઈએ જે કહે છે કે માત્ર ઓછી
અદાલતી ફી ચૂકવવામાં આવે.”

(ભાર મૂકવામાં આવે છે)

૮.૭ વધુમાં, તે કાયદાની સ્થાયી સ્થિતિ છે કે અદાલતી ફી જેવી કાયદાની
જોગવાઈઓને વાદીની તરફેણમાં કડક રીતે સમજવી પડશે.આ હેતુ માટે રાજ્યને
સત્તાનો સ્રોત સ્પષ્ટ હોવો જોઈએ.આ સંબંધમાં ગુજરાત રાજ્ય નાણાકીય નિગમ

વિરુદ્ધ નેટસન મેન્યુફેક્ચરિંગ કંપની પ્રા. લિ. ના કેસમાં ભારતની સર્વોચ્ચ અદાલતના નિરીક્ષણોનો સંદર્ભ આપી શકાય છે. લિમિટેડ (૧૯૭૯) ૧ એસ. સી. સી. ૧૯૩ માં અહેવાલ આપ્યો.

૮.૮ આમ, કોઈપણ ઢ્રષ્ટિકોણથી જોતાં, આ અદાલતને લાગે છે કે વર્તમાન કેસમાં એકમાત્ર એવા નિષ્કર્ષ પર પહોંચી શકાય છે કે, ગુજરાત કોર્ટ ફી અધિનિયમ, ૨૦૦૪ની કલમ ૨૦ની પેટા-કલમ (૧૫) હેઠળ છૂટના તમામ ઘટકો પ્રશ્નમાં મુકાયેલી અરજીઓમાં અસ્તિત્વ ધરાવે છે અને પરિણામે ગુજરાત કોર્ટ ફી અધિનિયમ, ૨૦૦૪ હેઠળ પ્રશ્નમાં મુકાયેલી અરજીઓ પર કંઈપણ વસૂલવામાં આવશે નહીં અને તેથી વિવાદિત આદેશોને રદ કરવાની જરૂર છે.

૯. વિદ્વાન વકીલોએ આ અદાલતને આ મામલાના વિવિધ પરિમાણો પર વિસ્તૃત સંબોધન કર્યું હોવા છતાં, મુદ્દાનો મુદ્દો ઉપર નોંધ્યા મુજબ છે અને ઉપરોક્ત શરતોમાં આ અદાલત દ્વારા તેનો જવાબ આપવામાં આવ્યો હોવાથી, અન્ય દલીલો સાથે વ્યવહાર કરવો એ શૈક્ષણિક રહેશે અને તેથી તેમાં પ્રવેશ કરવામાં આવ્યો નથી.

૧૦.૧ વિદ્વાન વકીલોએ વિવિધ અધિકારીઓનો ઉલ્લેખ કર્યો હોવા છતાં, તે બધા સાથે વ્યવહાર કરવો બિનજરૂરી રહેશે, કારણ કે બધા ઉપર નોંધાયેલા અને

જવાબ આપેલા મુદ્દા પર નથી.એ નોંધવામાં આવે છે કે, અનિલ સ્ટાર્ચ પ્રોડક્ટ્સ લિમિટેડ (સુપ્રા), અમરેલી મ્યુનિસિપાલિટી (સુપ્રા), કિલારા પાવર પ્રા. લિ. ના કિસ્સામાં વિદ્વતાપૂર્ણ એડિશનલ એડવોકેટ જનરલ દ્વારા સત્તાવાળાઓ પર નિર્ભરતા મૂકવામાં આવી છે. લિમિટેડ (સુપ્રા), ગુજરાત રાજ્ય વિ. કાંતિલાલ પ્રજાપતિ (સુપ્રા), ગુજરાત રાજ્ય નાણાકીય નિગમ વિ. રેચન રિવેન્સ (સુપ્રા), એ મુદ્દા પર છે કે એડ વેલોરમ કોર્ટ ફી ક્યારે ચૂકવવાની છે.ગુજરાત કોર્ટ ફી અધિનિયમ, ૨૦૦૪ની અનુસૂચિ-૧ની કોઈપણ કલમ લાગુ થવાનો પ્રશ્ન ત્યારે જ ઊભો થશે જ્યારે ગુજરાત કોર્ટ ફી અધિનિયમ, ૨૦૦૪ની કલમ ૨૦ (૧૫) હેઠળ છૂટ આપવામાં ન આવે.એવું માનવામાં આવે છે કે, વર્તમાન કેસ ઉપરોક્ત મુક્તિ હેઠળ આવે છે, તેથી તે ચુકાદાઓ સરકારના કેસને આગળ નહીં લઈ જાય.

૧૦.૨ એ પણ નોંધવામાં આવે છે કે, ૨૦૦૮ની રિટ પિટિશન નં.૨૨૩૧ તારીખ ૨૧.૦૮.૨૦૦૮ પર નોંધાયેલા બોમ્બે હાઈકોર્ટના નિર્ણયો પર ભારે નિર્ભરતા મૂકવામાં આવી છે, જેની પુષ્ટિ ૨૦૦૮ના લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ નં.૩૯ માં તારીખ ૨૧.૦૭.૨૦૦૯ ના ચુકાદા દ્વારા કરવામાં આવી છે.આ સંબંધમાં, એ નોંધવામાં આવે છે કે, ભારતીય ટેલિગ્રાફ અધિનિયમ, ૧૮૮૫ હેઠળ સત્તાઓનો ઉપયોગ કરીને કોઈની જમીનમાં ટેલિફોન પોલનું નિર્માણ અને જમીનના માલિક દ્વારા દાવો કરાયેલ પરિણામી વળતર અદાલત સમક્ષ નિર્ણય માટેનો મુદ્દો હતો.તેથી

આ કિસ્સામાં તે જ લાગુ પડશે નહીં.વધુમાં, પેરા:૧૫ તે કેસમાં બોમ્બે હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચના નિર્ણય નીચે મુજબ વાંચે છે.

“૧૫. ઉપર પહેલેથી જ જણાવ્યા મુજબ, ભારતીય ટેલિગ્રાફિક અધિનિયમ, ૧૮૮૫ની જોગવાઈઓ, ક્યાંય પણ સંપાદન અને અપીલનો વિચાર કરતી નથી—વાદી એ દલીલ સાથે વળતરની માંગ કરી રહ્યો છે કે તેની જમીન ટેલિગ્રાફ અધિનિયમની કલમ ૧૬ (૩) નો ઉપયોગ કરીને હસ્તગત કરવામાં આવી છે. તેમને થયેલા નુકસાન માટે વળતર પ્રતિવાદી નંબર ૧ દ્વારા તેમને પહેલેથી જ આપવામાં આવ્યું છે અને તેની પર્યાપ્તતા વિવાદમાં છે.આમ, પ્રશ્ન એ છે કે શું તે કોઈ પણ કાયદામાં સમજાયું છે તેમ સંપાદન છે કે પછી અપીલકર્તા ટેલિગ્રાફ અધિનિયમ, ૧૮૮૫ હેઠળ વળતર તરીકે મિલકતના બજાર મૂલ્યનો દાવો કરવા માટે હકદાર છે કે કેમ અને અંતે તેને નુકસાન/નુકસાન માટે ચૂકવવામાં આવેલી વળતરની રકમની પર્યાપ્તતા અથવા અન્યથા જિલ્લા ન્યાયાધીશ દ્વારા તપાસ કરવાની જરૂર છે.ઉપર ઉલ્લેખિત ત્રણેય ચુકાદાઓમાં, આ પ્રકારના ચુકાદાની જરૂર નહોતી અને કાનૂની કે કરારની જવાબદારીને દૂર કરવાની જરૂર હતી.તેથી ઉપરોક્ત ચુકાદાઓ વર્તમાન બાબતમાં સુસંગત નથી.”

(ભાર મૂકવામાં આવે છે)

આ કારણોસર, ઉપરોક્ત નિર્ણયો પણ રાજ્યના કેસને આગળ લઈ જશે નહીં.

૧૦.૩ લેડી તનુમતી (સુપ્રા) ના કેસમાં આ અદાલતના નિર્ણય પર પણ ભારે નિર્ભરતા મૂકવામાં આવી છે.નીચેની અદાલતોએ પણ અન્ય બાબતોની સાથે તેમના વિવાદિત આદેશોને ઉપરોક્ત નિર્ણય પર આધારિત કર્યા છે.આ સંબંધમાં એ નોંધવું જરૂરી છે કે, ઉપરોક્ત નિર્ણય જમીન સંપાદન અધિનિયમ, ૧૮૯૪ હેઠળ જમીન સંપાદનના કિસ્સામાં વળતરની સ્થિતિમાં કોર્ટ ફી સાથે સંબંધિત છે.તે પરિપ્રેક્ષ્યમાં કોર્ટે એવું માન્યું હતું કે તે કેસોમાં એડ વેલોરમ કોર્ટ ફી ચૂકવવાપાત્ર છે.ગુજરાત કોર્ટ ફી અધિનિયમ, ૨૦૦૪ની અનુસૂચિ-૧ની કલમ ૧૫ને ધ્યાનમાં રાખીને, તે સંબંધમાં કોઈ વિવાદ ન હોઈ શકે, જો કે, ઉપર નોંધ્યા મુજબ, વર્તમાન કેસમાં મુદ્દો એ છે કે શું ઉપરોક્ત અનુસૂચિની કોઈપણ કલમ લાગુ થશે કે નહીં.ઉપર દર્શાવ્યા મુજબ, ગુજરાત કોર્ટ ફી અધિનિયમ, ૨૦૦૪ની કલમ ૨૦ (૧૫) ને ધ્યાનમાં રાખીને વર્તમાન કેસમાં પ્રશ્નમાં મુકાયેલી અરજીઓને મુક્તિ આપવામાં આવી છે અને તેથી, ઉપરોક્ત નિર્ણય રાજ્યને કોઈપણ રીતે માન્ય રાખશે નહીં.

૧૧.૧ એક સ્પષ્ટ પાસું છે જેનો ઉલ્લેખ કરવાની જરૂર છે.એ નોંધવામાં આવે છે કે, ગેઈલે જિલ્લા અદાલત સમક્ષ અને આ અદાલત સમક્ષ પણ અસંગત વલણ અપનાવ્યું છે.જ્યારે દાવેદારો દ્વારા અરજીઓ દાખલ કરવામાં આવી હતી, ત્યારે

ગેઈલે વલણ અપનાવ્યું હતું કે રાજ્ય દ્વારા માંગવામાં આવેલી અદાલતી ફી તે દાવેદારો દ્વારા ચૂકવવી જરૂરી છે.તે અરજીઓનો વિરોધ ગેઈલ દ્વારા જિલ્લા અદાલત સમક્ષ અને આ અદાલત સમક્ષની અરજીમાં ૨૦૦૮ની વિશેષ દિવાની અરજી નં.૧૨૦૫૨ છે, જે દાવેદારો દ્વારા દાખલ કરવામાં આવી છે.ગેઈલ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલા એફિડેવિટ-ઈન-રિપ્લાય ડેટ ૦૬.૧૦.૨૦૦૮ ની સામગ્રીનો સંદર્ભ આપી શકાય છે, જે રેકૉર્ડ પર છે.

૧૧.૨ જ્યારે ગેલ જિલ્લા અદાલત સમક્ષ અને ઉપર નોંધ્યા મુજબ આ અદાલત સમક્ષ દાવેદારોનો વિરોધ કરી રહી હતી, તે પછી તરત જ ગેઈલ માટે પેટ્રોલિયમ અને ખનીજ પાઈપલાઈન (જમીનમાં વપરાશકર્તાના અધિકારનું સંપાદન) અધિનિયમ, ૧૯૬૨ હેઠળ સક્ષમ સત્તામંડળના આદેશને જિલ્લા અદાલત સમક્ષ પડકારવું જરૂરી બન્યું હતું, જેમાં દલીલ કરવામાં આવી હતી કે તે ઉચ્ચ પક્ષ પર છે.તે જાહેર ક્ષેત્રનો ઉપક્રમ હોવા છતાં, તેનું વલણ અન્ય સામાન્ય વાદી જેવું જ હતું.રાજ્ય દ્વારા માંગવામાં આવેલી કોર્ટ ફી ચૂકવવા માટે ગેઈલને કહેવાના જિલ્લા અદાલતના આદેશને ૨૦૧૩ની વિશેષ દિવાની અરજી નં.૨૪૦૪ માં પડકારવામાં આવ્યો છે.આ અદાલત દ્વારા બંને અરજીઓની એકસાથે સુનાવણી કરવામાં આવે છે.ગેઈલના વિદ્વાન વકીલને આ સંબંધમાં પોતાનું વલણ સ્પષ્ટ કરવા માટે કહેવામાં આવ્યું હતું અને તેના જવાબમાં રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે, ગુજરાત કોર્ટ ફી અધિનિયમ, ૨૦૦૪ની કલમ ૨૦ (૧૫) હેઠળની મુક્તિ

દાવેદારો અને ગેઈલ બંનેને આકર્ષિત કરે છે.આને ધ્યાનમાં રાખીને, ૨૦૦૮ની વિશેષ દિવાની અરજી નં.૧૨૦૫૨ હોવાના દાવેદારો દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અરજીમાં પ્રતિવાદી તરીકે ગેઈલનું વલણ, અરજદાર તરીકે ૨૦૧૩ની વિશેષ દિવાની અરજી નં.૨૪૦૪ માં લેવામાં આવેલા તેના પોતાના વલણ સાથે અસંગત છે.જો કે આ ગેઈલની પ્રામાણિકતાનો અભાવ દર્શાવે છે, કાયદાના પ્રશ્નનો નિર્ણય કરતી વખતે, આ અદાલતને આનાથી દૂર કરી શકાતી નથી અને તેથી આ તબક્કે છોડી દેવામાં આવે છે.

૧૨. ઉપર નોંધાયેલા કારણો માટે, ખાસ કરીને પેરામાં:૮ આ ચુકાદામાં, આ અદાલત ચુકાદા પર પહોંચે છે અને નીચે મુજબ આદેશ પસાર કરે છે.

૧૨.૧ એવું માનવામાં આવે છે કે, રાજ્ય સરકારને ગુજરાત કોર્ટ ફી અધિનિયમ, ૨૦૦૪ હેઠળ કોઈ પણ પક્ષ દ્વારા જિલ્લા ન્યાયાધીશને દાખલ કરવામાં આવેલી અરજી પર કોઈ પણ ફી વસૂલવાનો અધિકાર નથી, જેમાં પેટ્રોલિયમ અને ખનીજ પાઈપલાઈન (જમીનમાં વપરાશકર્તાના અધિકારનું સંપાદન) અધિનિયમ, ૧૯૬૨ની કલમ ૧૦ અને પેટ્રોલિયમ અને ખનીજ પાઈપલાઈન (જમીનમાં વપરાશકર્તાના અધિકારનું સંપાદન) નિયમો, ૧૯૬૩ના નિયમ પનો સમાવેશ થાય છે, કારણ કે તેને ગુજરાત કોર્ટ ફી અધિનિયમ, ૨૦૦૪ની કલમ ૨૦ (૧૫) હેઠળ મુક્તિ આપવામાં આવી છે.

૧૨.૨ ભરૂચ જિલ્લા ન્યાયાધીશ દ્વારા ૨૦૦૪ના સિવિલ વિવિધ અરજી (કોર્ટ ફી સંદર્ભ) (મુખ્ય) નં.૨૮૨ પર અન્ય ૧૧૨૨ સંબંધિત સંદર્ભો સાથે પસાર કરવામાં આવેલા વિવાદિત સામાન્ય આદેશને રદ કરવામાં આવે છે અને રદ કરવામાં આવે છે.ભરૂચ જિલ્લા ન્યાયાધીશ દ્વારા સમીક્ષા અરજીઓ પર ૨૦૦૭ની સિવિલ વિવિધ અરજીઓ નં.૪૧ અને સંબંધિત અરજીઓ હોવાથી પસાર કરાયેલ ૧૭.૦૭.૨૦૦૮ તારીખનો આદેશ ટકી શકશે નહીં અને તે પણ રદ કરવામાં આવે છે અને રદ કરવામાં આવે છે.

૧૨.૩ જથા અધિક જિલ્લા ન્યાયાધીશ, દાહોદ દ્વારા ૨૦૧૦ની કોર્ટ ફી સંદર્ભ નં.૦૧ થી ૨૦૧૦ની ૧૦૯ સુધી, ૨૦૧૦ની કોર્ટ ફી સંદર્ભ નં.૧૧૦ થી ૨૦૧૦ની ૮૮૮ સુધી અને ૨૦૧૧ની કોર્ટ ફી સંદર્ભ નં.૦૧ થી ૨૦૧૧ની ૧૫૬૮ સુધી પસાર કરવામાં આવેલા વિવાદિત સામાન્ય આદેશને પણ રદ કરવામાં આવે છે અને રદ કરવામાં આવે છે.

૧૨.૪ આ તમામ અરજીઓને તે મુજબ મંજૂરી આપવામાં આવે છે અને દરેક અરજીમાં નિયમને સંપૂર્ણ બનાવવામાં આવે છે, જેમાં ખર્ચનો કોઈ આદેશ નથી.

(પરેશ ઉપાધ્યાય, જે.)

વિષય :

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DI એસસીLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.